המאסף

חדש שבט תקמט

שירים

על השארת הנפש (*)

וישוב העפר על הארץ כשהיה
והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה (קהלת י"ב).

א

אִם מֵעָפָר יָבֹא יַיִן וְקֶצַח,
גַּם אֶל עָפָר יָשׁוּב קֶצַח וְיַיִן.
כִּי חוֹמֶר כָּל גְּוִיָּה קַיָּם לָנֶצַח,
אֵיךְ רוּחַ הָאָדָם תָּשׁוּב אֶל אָיִן?

ב

מִי לֹא יֵדַע, מִי לֹא יָבִין כִּי נֶצַח
יִשְׂרָאֵל רַחוּם הוּא? אִם כֵּן מֵאַיִן
יָבֹא מוֹפֵת כִּי אִישׁ לֹא יָרִים מֶצַח,
כִּי מוֹת תָּמוּת נַפְשׁוֹ, כִּי שָׁכַר אָיִן?

(*) בגיל הזה הוא מתיית הבסל כיעלמן בתכך רבנו משה בן מגחם זצ"ל בפעם מתמרים, ועל תוכם כל אחד מהם תוכל כל בית מבתיו.

ג

חָלִילָה לָאֱלֹהִים ׃ הַאִם גֶּבֶר ׳
יוֹלַד רַק אֶל עָמָל יָגוֹן וָצַעַר ׳
לָמוּת לָעַר בִּלְתִּי תִקְוָה וָשֶׁבֶר ׳
הַאִם מִמֶּנּוּ טוֹב כָּל חַיְתּוֹ יַעַר ?

* * *

לֹא ׳ לֹא ׳ ׳ נַפְשִׁי תָּשׁוּבִי לְמְנוּחָיְכִי ׳
תְּחִי סֶלָה ׃ כִּי יְהֹוָה יִגְמוֹל עָלָיְכִי ׃

יח"י ישראל ס"ט ׳

מכתבים שונים

אחי וריעי שוחרי הטוב והתושיה !

להיות כוונתכם הטובה בחבור המאסף ׳ להרחות לעין כל נחות מלינת לשוננו הקדושה ׳ והיותה נחוצה ׳ ללמד בני יהודה במלות קלרות ׳ ענינים גדולים חקרי לב ׳ לדעת חכמה ומוסר להבין אמרי בינה ׳ על כן אמרתי ׳ ייסר חילכם לאורייתא ! גם אנכי לא אחשוך את ידי ׳ מהלות לתכם בעסק הנכבד הזה ׳ פעם בפעם דברי פי חכם מקדמונינו ׳ פעם בפעמקא דברי ריזה מחבר מלמון לועז ׳ ללשוננו הקדושה ׳ ופעם אשלח לכם תשובה ׳ ממה שיעלה במלודת רעיוני כיד ה' הטובה עלי ׃

וזה אשר ינלו רחשונה בחור דברי הרמב"ם ז"ל בפירוש המשניות

המשניות למסכת אבות , אשר חברתי זה ימים לא כביר בלשון אשכנז , וכבר ירא לאורו , במכתב אחדשיי (אחאטש שריפט) מה ברלין , ומה מאוד נפלאו כל הכמי לב על קוצר מליצת הרב ז"ל ועומק שכלו , כי אחרי הבאור הנזכר , נמצאו דבריו אשר היו עד הנה כדברי הספר החתום , נוקבים ויורדים עד התהום . ביסודות הבניון והפלסופיא , מסכימים לדברי גדולי פלסופי זמננו , ולא היה מהראוי שתשתדל להראות העמים והשרים גודל מעלת הרב ז"ל , ודקות עיונו , ושתמנע זה מבני עמינו , אשר להם מגפת הבאורה , להיות הרב ז"ל נור הגולה , עטרת תפארת ישראל ; לזאת הסכמתי לבאר דבריו גם כן בלשוננו העברית , ועתה עליכם המלוה לזאת להדפיס זה הבאור בחבור המאסף שלכם , ולכל בני ישראל יהיה אור במושבותם , ישמע חכם ויוסיף לקח וכבון תחבולות יקנה .

שלמה בן יהושע ממרינת ליטא .

באור פלוסופיי

על דברי הרמב"ם ז"ל בפירוש המשניות שלו .

אבות פרק ג משנה י"ז

רבי אליעזר בן עזריא אומר , אם אין כו' . אם אין דעת אין בינה , ואם אין בינה אין דעת כו' .

רמב"ם . רוצה לומר בזה , שכל אחד משני אלו , מועיל במציאות האחר , ומשלים זולתו . ואמנם דברנו בדעת ובינה , הוא עיון פלסופי דק מאוד , ואני אזכרהו , נשען על תכונת מי שעיין בזה הענין . והוא שהדעת הוא אשר יגיע למי שנקנה אותו . אמנם השיגנו חמושבלות אשר נשיגם , אם בשריד הצורה ונשכיל אותה , או שנשיג הצורות הנפרדות במציאותם , מבלתי שנשיגם אנחנו דעת , אבל הם במציאותם דעת , זאת התשובה תקרא

בינה , והיא הדעת , ובדעת גם כן נשכיל ונבון , ונשיג מה שנשיג , וכאלו אמר שאם אין דעת לנו , לא נשיג מושכל , ואם לא נשיג מושכל אין דעת לנו , כי בדעת נשיגהו . והבנת זה הדבר קשה מאד , ואפילו בין הספרים המחוברים בו וכל שכן הנה , אבל אנחנו מיישרים אליו דרך הישרה לבד . עד כאן לשונו .

קודם שתתחיל בנתוך דברי הרב המחבר ז"ל , ראיתי להגיד הנה , בתור גדרי המלות דעת , בינה , והמשפטים המתחייבים מהם בהכרח , ואומר :

דעת (ערקענטניס , ערקענען) הוא שם לפעולה שכליית מיוחדת , והיא יחוס ליור מושכל לנושא מיוחד (מיינן פֿערשטאנדס בגריף מויך מיינן בסטיאטן גענענשטאנד , זו בלייהן) .

בינה (פֿערשטאנד , פֿערשטעהן) הוא שם לפעולה שכליית אחרת , והיא הושלת ליור , או משפט שכלי , ר"ל התחדות ברנוי , מהכח אל הפעל . (הצרפֿמר ברינגונג מיינן פֿערשטאנדס בגריפֿס , מדר מורטייל , דאס הייסט , מיינר מיינהייט , מיט אמדרפֿמוטען) .

והמשל זה , שם השמש לים אחד , מה היא תמונת השמש , והוא יענה , תמונת השמש היא כדוריית , חומר עליו שהוא יודע ומכיר תמונת השמש , והנה הוא מבואר , כי קודם שידע ויכיר היות תמונת השמש כדוריית , מתחייב בהכרח , שיגיע לו ליור התמונה הכדוריית בעלמה , ושיקים בין תמונת השמש והליור הנזכר , ושיפעל אותו : היות תמונת השמש מסכמת לליור התמונה הכדוריית , או שייחס אל השמש ליור התמונה הכדרויית , ואותו הפעולה היא כפי מה שנתרתי , גדר הדעת . ואולם הושלת ליור התמונה הכדוריית בעלמה , מהכח אל הפעל , מזולת שנייחס אותה לנושא מיוחד , במשלנו (השמש) והוא ליור התמונה הרשומה , לפי חוק מיוחד שכליי , והוא שכל הקוים שתפסר שימשכו מנקודה מיוחדת בחללה אל הקיפה , יהיו שווים

זה

זה לזה , (שהוא נדר התמונה הכדוריית) קודם שנדע ונכיר , אם נמצא לזה דבר בעולם , בעל התמונה המוכרת לו לא , זולת ההצגה תקרא בינה .

ודבה יתבונן המשכיל , כי הנה תפסר שיהיו בכאן שלשה דרכים סוגים ; והוא שלפעמים תקדם הדעת אל הבינה , ולפעמים יהיה הענין בהיפוך ר"ל שתקדם הבינה אל הדעת , ולפעמים גם כן לא יקדם האחד אל האחר , אבל מתחייב מציאות שניהם יחד בהכרח . והנני מבאר זה , במשל שהקדמתי , תקדם הבינה אל הדעת , מפני שבכדי שהדע ויכיר , היות תמונת הצמח כדוריית , מתחייב בהכרח שיניע לי מקודם ליור התמונה הכדוריית בעלמה .

ואולם אם תצייר ליזה נושא חלוני על דרך משל מראה החודש , לכיר המראה הנזכרת , ולבדילה מכל מה שולתה , אך להיות הליור המזכר מיוחד , (דער בגריף פון פארשטעלונג מיט מיינדשידונג) , הנה לזה עם היות שהנעתי להכרת הנושא המונח , עם כל זה , לא הנעתי עדיין להצגת ליור מוסכל כולל . ואולם אחרי אשר תציר נושאים אחרים זולת המונח , ואקים ביניהם , ואמלא היות ליור מראה החודש משותף להם , או יניע לי ליור כולל ממראה החודש , ויהוה הליור שהיה מתחלה מורגש לבד , ומיוחד , ליור שכלי כולל . והנה בכאן קדמה הדעת ר"ל הכרת הדבר , אל הבינה ר"ל הצגת ליור מוסכל ממנו .

וידוע עוד כי לורות השכל , הם גם כן מוצגיו בעצם ורחבונה . ומשל זה , זה המשפט א הוא סגת ב או הם נגיח א יתחייב גם כן שנגיח ב בהכרח , כולל בעלמו , זולת זה ליור המשפט המיוחד , גם כן ליור מין המשפט (דיא אַרט דעט אורטיילס) ר"ל היותו משפט תנאי (מין היפאטעטישעס אורטיילן) אך להיות מין המשפט או לורתו , בלתי מוצג בעלמו ר"ל מזולת שנייחס לותו לנושאים מיוחדים א , ב כי הם נאמר על דרך משל הגיוני (מין לאגישע מביעקט) הוא סגת נושא הגיוני , יהיה זה המאמר מזולל

הכוונה , מפני שאין נושא הניוני , נגדל מנושא הניוני , ויהיה כללו למרנו , הדבר הוא שכתב עלמו , ר"ל שאין לן סבה כלל , וזה סותר מה שהכחנו , וכן לא נאמר עד"מ א הוא נגדל מן ב יתחייב בהכרח שיהיו א וב , נושאים מיוחדים , לא הניוניים כוללים לגד (בעטיאטע , ניכט בלאז אלגעמיינע אוסגעטטענדע) כי הנושא ההניוני , אי אפשר שיהיה נגדל מנושא ההניוני , מפני שהוא מאמר סותר עלמו (מיין ווידערשפרוך) , מבואר מזה , כי בכוונת בללו המשפטים , תחייב מליצות הבינה , מליצות הדעת בהכרח , מפני היות הבינה , לורת המשפטים , והדעת חמרם ר"ל נושאיהם . וכן בהיפוך ר"ל שמליצות הדעת , שהוא הכרת הנושא המיוחד , על ידי הלורה הכוללת (דיא ערקענטניס דעס בעטיאטן מביעקטס , דורך דיא אלגעמיינע פארם) מחייב מליצות הבינה , שהיא הלורה הכוללת , גם כן בהכרח , ואו"ס רלוי שמדע עס היות שאמרתי , שלהשגת לזה נושא מיוחד , לפעמים תחייב מליצות הדעת , קדימת מליצות הבינה , ולפעמים בהיפוך , לא שיתחייב שיהיו שניהן במליצות יחד בהכרח , זהו בנחינת ידיעתנו לגד , לא בנחינת הדבר בעלמו , כי אם היות שלא הגענו לידיעת והכרת התמונה הכדוריית , כי אם לאחרי אשר השגנו מליצותה בפעל בלזה נושא מיוחד על דרך משל , השמש , עם כל זה בהכרח שנודה , היות ליור התמונה הכדוריית בכר קודם מליצותה בפעל , נושא מיוחד שכללי , עם היות שלי אפשר , שנדע היות למו הליור הנזכר , כי אם לאחרי מליצותה בפעל . וכן במשל השני , עם היות שאמרתי שבהכרח שתקדם הדעת , ר"ל הכרת המרחב התדוש והבדלתו מכל מה שזולתו , על הבינה שהיא הקדם בינה ובין זולתה , והפשטת הליור הכולל מכם , ר"ל ליור מרחב התודש , אינה לא יהיה זה רק בנחינת ידיעתנו לגד , אבל בנחינת הענין בעלמו , כי אפשר שיהיה האחד על האחר , אבל בתחייב שיהיו שניהם נמלאים יחד בהכרח , מפני כי בכר נודע היות ההשגות החושיות , נמשכות בזמן (דיא זינליכע אופפינדונגן ווערדן אין מיינר צייט פוקצעסוויזע) ובכל עתה מלומן (אין יעדעם צייט פונקט) ע"ש

ל"ל שנשיג עולמו נקודה אחת טבעית (מיין פּיוטן פונקט) מהמרחה התדוש עד"מ , ולזה גם כן לי לפסר שתניע לנו ידיעה (מין בוחוסט זיין) ממנה , ולזה לי לפסר שתניע לנו ידיעה מהמרחה התדוש כי אם לחרי תפיסת הדמיון מספר מה מהנקודות הנוכרות יחד , (מפרשהניזמן דער מיינ= ניל דונגט קרחפט) , וזה לי לפסר שיהיה כי אם לחרי חדש ההשגות הפרטיות העוברות , עם ההשגה ההוא עתה (דורך רעפלעקטירן דער פֿארהערגעהנדן מיינלען פֿארשטעלונגן , איט דער גענווערטיגן) , וזה גם כן נלמי לפסר כי אם לחרי הקש בינים והולות המשפט השכלי , היות כלם ממין לחד , ולזה הוא בלפסר גם כן שיהיו נקשרים יחד , להשגה חוסיית לחת , מבואר מזה כי גם כן בכאן , לל קדמס הדעת שהיל הכרת הנושא המיוחד אל הניזה , שהוא המשפט השכלי הנזכר , לבל בהכרת שיהיו שניהן נמלות יחד , כפי מה שבארנו .

ואחרי מה שהקדמתי לשוב לבאור דברי הרב ז"ל . דע כי הדעת הוא אשר יגיע לנו ונקנה אותו . ר"ל שהכרת הדבר , וליור היוקו נושא מיוחד , לל צורה שכליית כוללת לבד , לבל צורה בעלת חומר , ר"ל נושא מיוחד , הוא לשר יגיע לנו ונקנה לותו , מהחוץ , (וואט ווירד פֿון חויט= ווערטט בקאמאנן) , מפני כי המוטבע בשכלינו , הוא צורת ההשגה לבד , וצורת ההשגה לל תקנה לנו הכרת היזה נושא מיוחד , ולזה בהכרת שתניע לנו ההכרה הנוכרת מדבר נמלת זולתנו , ואמנם השיגנו המושכלות אשר נשיגם , אם נפריד הצורה ונשכיל אותה . רומז בזה לל מין הליור שבארנו במשל השני , כי המרחה התדוש שב שכליי כולל , על ידי שהפשטנו לותה מנושלי המיוחדים ולירנו לותה בעלמה . או שנשיג חצורות הנפרדות במציאותם , מבלתי שנשימם אנחנו דעת , אבל הם במציאותם דעת . רומז בזה לל מין הליור שבארנו במשל הרחשון . כי ליור התמונה הכדורייה , היא צורה נפרדת במליותה בשכל , ורומות לנושא מיוחד , קודם שנשיג מליותה בפעל חוץ לשכל . זאת ההשגה תקרא בינה כו' .

ובדעת גם כן בשכיל ובנין כו' . רומז בזה על מיון הלימוד ,
שהוא לורת המשפט השכלי , עד"מ לימוד הסבה , שזה לי
לפשר שיניע לנו , כי שם לקרי יחום לורת המשפט , לנושא
מיוחד , כפי מה שבארנו , ולזה על ידי הדעת , ר"ל
היחום לנושא מיוחד , בשכיל ובנין , ר"ל שיניע לנו ליור
מושכל מלורת המשפט , מה שהיה בלתי לפשר זולתה ,
וזה נתבארו דברי הרב המחבר ז"ל .

שלמה .

התימת אגרת ב .

(עיין לחדש בסדרי העבור)

---

§ א

בחילולי הפילוגות היסודות לן בלורת לחת , מקנים הכל
גדול של כמה חלקים דבורים : נקיבה לחת יש
ביניהם . והיא המלכה שניכרת בגדלה מכל המון העם : ואחריה
הזכרים , קטנים הימנה לבל גדולים מכל לחיהם , שהם כל
כלל העם העסוקים במלאכה ובפרנסה : הזכרים הם מתי
מספר , והם בעלני הדור , לין להם עסק עם הליבור ולין
להם עוקץ , ולא נברתו חלא לפריה ורביה : המלכה מתעברת
מהם ומעלת בילים בל ימי הקין , ואח"כ קמים עליהם כמה
חלפים מן הפרישים לנשי המלכה , ממיתין אותם וזורקין
נבלתם מחוץ לכוורת : הבילים הללו מתחממין והולכין לחום
השמש , עד שנבקעין ומשרילין נחיל אחר מחוכן : ומשנולד
הדור החדש הזה וגדלו קלת עם המלכה החדשה שלהן , נוטלין
עלה ובוחרין להם יום לח ומפוסר . וכל תמחנה יולאה עם
המלכה ההולכת לפניהם , ומבקשין להם מקום מוכשר לקבוע
להן כרך אחר לעצמן : לפעמים נולדים כמה מלכות בחד ,
ואז אין להם מנוחה עד שמיתין את היתרות , ואינן סובלין

חלח

אלא מניח אחד לדור / ואחרי מות המלכה מקברה בחנילה /
ופורשין להם איש איש לדרכו / להיטפל לעם אחר וממלכה אחרת :

הדבורים יש להן חוש הריח חד והבחנה דקה : נורחין
מכל ריח רע מרחוק : ומרגישין את הרוחות
ואת הגשמים העתידים לבוא / ואז אינן יוצאות מפתח כוורן /
ועל כל פנים אינן מפליגות הרבה ביום סגרירי : אם עתיד היום
להיות חום גם / אזי הכל מזמינין למלאכתן : אילו יוצאין
ונוסעין בעמקים ובשדות ומלקטים לבן של פרחים בידיהן /
ומגניעין לוקן בקומתי כפות רגליהן האחרונים / ואילו מביאין
מים בפיהן : אחת מהן ממונה על החלורות / ומקיפה את
הכוורת ומריעה ומכרזת בגשתם או שלשה ברזות / להעיר
את העם לעבודה : וקיבץ מתקבצים ומתעופפים כולם כאיש
אחד / ומתפוררים איש איש למלאכתו : אילו יוצאין ומשוטטים
על הגנים ועל הפרחים / ומוללין מהן ליחה מתוקה ומביאין
לוקה למלחופית הדבש / אילו מביאין המים בפיהם ואילו
מכניסין טיפין טיפין בגמר הדק שעל גבי נוסן : הכל עמלים
למאכל והכל ניזונים מקופת הציבור / אלא שכל כת וכת מחזקת
במלאכה מיוחדת לעצמה / ואין בניהם מצוי פנים ועולה :
בני הנעורים עסוקים במלאכות הבדה / והזקנים עמלים בניית :
כולין את החנק הדק ומבללין ולשין ממנו את הטפוח / ועורכין
ומחליקין לוקן ביצה / וכונין ממנו את חדריהן בעלי שבה ללעות
שת מלומלמות : במלאכן מולרין את הדבש לפרנסת החורף /
ומחפין לוקן בקרום של דונג / ושל קיץ מניחין לוקן מגוליו /
ובמלאכת החדרים המלכה מגיעה את ביציה : מקפידים מאוד
על הנקיות / ואינן מניחים שום ליכלוך וטינופת בבית עבודתם :
ואפי' הריעי של לוקן העסוקין בעבודת הפנימית / אינן
מניחין לשהות שם הרבה / אלא נורפין לוקו למקום אחד /
וביום המעונן ויומי דפגרי זורקין לוקו מחוץ לכורת : מכירין
בעלניה ומייסרין לוקם תיכף / וקונסין עליהם עונש מיתה :
לוקן המכנסים פרחים / בלין טעונות מן הבדה • ושלשה או
ארבעה נשפלין לאחת ופורקין מעליה : לפי שגם העסוקין
בעבודות של פנים אחולקים למשמרות שונות / יש מהן בונים

ויש טחים ומחליקין, יש מושיטים מיד ליד; והשומנים יושבין ומרקחין מלכל מן הצד שהניחו לחיתן: לעת ערב הכל שבין לביתם, ומלפלכין ומהגים בשריקה הולכת ומתמעטת, עד שהחת כורחת ומשובבת ומתגרת להיות העם נאספין למנוחה:

המלכה חשובה וחביבה עליהם מאוד: לינה יושבת לקוסם פרחים ולינה עוסקת בכל מלאכת עבודה. שלא יוצנה לה בקתדרא, ופוקדת ומחזרת לעורר את עושי המלאכה פנימה: לא נתנה לה היצירה עוקץ חלש ככלי זיין של מלכים, שהיו משתמשין בהן שלא לגוי אחר להזיק: כשהיו רוצה לטייל ולנחת, לוי כלים מתוועדין בניח ובמלכים והומים כמה ימים קודם לכן, ומפקחין על עסקי הדרך ובוחרין לה יום ממוג ומח: ואז המלכה יולאת ברחש, וכל המונה מתאספין סביבה, ועוטרין אותה ומגינים עליה. וכל אחד ואחד דואק את עלמו להתקרב יותר אל המלכה, ליראות לפניה ולהראות לה תביבותם: כשהיא יציאה מעורת הדרך, נדודים תומכין בה; וכשהיא נחלשת ביותר מכתפין אותה לגמרי: במקום שהמלכה רוצה לפוח, תיכף עומדין כל אילה סביבה: ופשהלכה המלכה, כל אחת ניסבין עמה; ואם נקלטו כנפיה, הכל מסתיירין אחלה, ולינן נשמעין ממנה אילך ואילך: כשהמלכה אוהב נחולי הכל בטלין מן לאכתן ומתענין, ולינן מעיילים בשדה. שלא הכל עומדים לכופים, ומקוננים בשריקה עליה סביבותיה:

ב §

צפרדע של מסך *) הנקרא קרא"קאדיל ובערבי אל"ת'חמס, היא חיה דורסת ורלחנית מאוד: דומה לעקרב עשוה וגדול, הולך על ארבע רגלים קלרים ועבים, ומסוארים בלפרניים חזקים מאוד: אי בין בים ובין ביבשה: ויש לה כח עלום בונבה שהוא מספע ויולא מנופה כשל דג, מלובשת בעור של קשקשים קשים כשריון ברזל על גביה: עיניה קטנות וחדי

הרחייה

---

*) הרמב"ע בפרשת ואתחנן.

הרחיב / ורופא מפנים ומחזר : סיניה חוקים / ולסחת העליון מתנועע לגבי התחתון : מטלת בילים הרבה כשל חזיר ושומנתן בחול / והן פוקעין מחוס השמש מליהן / ויוצאה מהן זלת החיה הרעה הנורפה / שמתגדלת והולכת עד שמונה עשרה לחת : גלילה נכנסת ליחור / ודיוס מהלכת בינתה / ועורפת ומובלת בתכוריות גדולה : כל הקרב חליה / חוטפתו ומקרעת לת בשרו בצפרני ידיה : מכישתו במלקעתה העליון החרוך / ומקבחת לפעמים שתי שוקיו של לדם גדול בפעם לחת ; ומוחלת והורגת בכח זנבה לת הרחוקים מלחריה : וזת החיה המשוכנת בדילה והולכת כל זמן שמוקנת / ומחרבת ימים מלח : שלח שברח לה הקב"ה העכבר המצרי הגדל בכרכי נהר נילוס / לשויב ולשטן לה בכל דרכיה / והוח הנקרח מיכנעתמן בלשון יווני : זה העכבר מכמין לוקני הקרוקודיל כשהן נרדמין בשינה / והוח קופן לתוך פיהן בחירות מופלגת / ויורד לתוך חדרי בטנן ומקרקר מיעיהן עד שכריסן נבקעת : ולח זו בלבד שלח שמחטט בחרן / ומפשפש והולך עד שמוצח לת בילהן ומנקרן וגומען : ולפ נס חבני החדם יוצחין נדודים נרמחים שבידיהן / והולכין ודוקרין בחול שעל שפת היאור / לחכל לת בילי הקטלנית הזחת ולעקרה מן השורש : שלח שנתנה נה הקב"ה דיעה / והיח זהירה להעמין לוהן בעומק החול וכו' :

מכאן תרפה כמה גדולים כח מעשיו ית' / מהודיס בשלשלות של ברזל ומשולשים בעניבות טפוחות : שחילולי היתה לפרדע זו מחרבת כל ימיה / וכל ריבוי בילים מגדלין וולדות חיים / היה העולם חרב מפניה : ואילו היו מליחין כל מנמות שונחיה והיח פינה מעמקת להסתיר בילים / כבר ניעוח שמה ונחבד זכרה מן העולם : ולמנת כשם שתין חפץ להקב"ה בהשחתת עולם : כך גלוי וידוע לפניו ית' שחילולי היה העולם חסר לפי' מין חחד / לינו עולם מלח : וכך השנחת הש"י יושנת ושוקלת בין פגרמות ההפוכות הללו / לכל דור לכל שעה כפי זכות המקבלים : זורק לת החן ותופסה נחוט חרוך / ומחריך לרשע וחפן בהנדקו וכו' :

ג §

השם יתברך סם לו לאדם פה : קבע בו ריחיים לטחון בהן המאכלים , ותלה בו עגבל להוליך את המותיות ולגרף מהן את הדיבור , כילד :

(א) המפרקת הוא בסיס קבוע להעמיד עליו גלגלת הראש , שבו נתונים המחורות והמוח שלפ יודעזתו וימוזו : העינים והחוטם הן שני מומחין יוצאין למעלה מעבר הריחיים , לנדוק בקצוות , לקרב את הראויים ולפסול את שאינן ראויין לקיים על ידיהן בריאות הגוף : עלם לחי התחתון מחובר לילין במיתרים , ומתנועע על שני צירים , לפתוח ולנעול בו את הפה כפי הצורך : וכח גדל ניתן בו לכתש ולרסק , ושיערו חכמי האסקולות בלאדם בינוני , בכדי הנאכת משקול של שבעים דוקיטות : בתוך הפה מסוגלים לו שתי שורות של שיניים , מסופים וקסים מאוד , שלא ישתחקו על ידי רוב תשמישן : החילוזים (ר"ל חותן הנראים מתוך שדק הפה) , דקים רחבים וחדים מלמעלה , והפנימיים נסים ומשוחים בראשם לצד פנים , ויש להן נ"כ תידוד לצד חוץ : החילוזים דוחקין את מידודן זה לצבי זה וחותכין וגוזזים כמספריים , לפיכך נק' שיני הגשיכה : מופף עליהן הפנימיים שעוחנין וממרקין , ונק' שיני הלחיים או שיני בבי וכיולא :

(ב) ונתן בו את הלשון , עסק גדול מלין וחומן , בקי ומכיר כל בדק וכל זויח בבית מלאכתו , ומקפיד על הנקיות ועל הפרורין : תרג בתוכו מקלעת של מיתרים נפלאים , להיות שולט בעלמו לחדד להרחיב להתריך ולקצר , כופף פושט ומגלגל , ומוזו עלמו בלף בעגועים וחלקי נעגועים נרגע לחד : ניזר לו על גבו פילולי פרשת של מוחין מרגישים מאוד , בכדי שיוסיף לחקור בעיד המאכלים , וגם בכדי שיוכל ליהנות בעריבות לופים ולטעם את הטעם בעידן חדוה : ושלא תסת תקנתו הלקלתו , שמתוך שמתחדדה הרגשתו כל כך , יהא עלול ליכוות ולהיזק . עמד וחופהו בעור קשה ועומד בפני החום : ומדרבן את תרעו מאכלים רוקחין לתוך הפה . הלשון

נוטלן על גבו / ומוסיף עליהן את החוור הקר עד שיעטנו / ובדי שלא יזוע פנימות הפה סולדת בהן : וכשם שדיקדק לברורות את הסיניים חלקים / כך מילא את הלשון בגבנונים וחלוליות ועמקים על גבו : ועי"כ נוח לו לקבל המאכלים מע"ג הסיניים • כדרך כל דבר רך / שמיפרד מן הקשה וחלק ונדבק בפנוס ומבורן כהופתא :

(ג) בינה יתירה ניתנה לו ללשון / ורוח עזה וגבורה וסקירה דקה מאוד : מעולם לימו נמלך בשכל החדש / ולימו ממקין לעלמו : ובערב יכיר היש בין ימיו לשמלו / ממקבל הלשון בחלק הבחנות שונות / ומתעורר על ידיהן להמליח להן חלק מיני תאבולות מתוכמות / ומוליאן מכח אל הפועל וגומרן כולן כהרף עין : והוא סגיב כח / לרדוף עסקו זה בשקידה הכופה / בלי מכשול בלי שגיאה כמה וכמה שעות רצופין :

(ד) בשעה שהוא בעל ממלאכתו / מוצא דבוק על ירכתי הפה • עיקרו גבוה מעט מסיני הלחיים ורחבו נמוך מעט מסיני הנשיכה : כשהוא רוצה לרוק / מגביה את רחם הלשון ומוסיף לותו למעלה מן החיננים העליונים : ומפריד את עיקרו משולי הפה ומוליך את הרוק : ומקלה ומנמיך / ומוזר ומחריך עלמו ומוליך את הרוק בין הסיניים ולחוץ : ומקלה בתחום וחוטף רחבו לתוך הפה / וכשפתיים מפיחין מעליו את הרוק : ועל דרך זה הוא מעלה את רחם הלשון ומשוטט בכל פיאה ובכל פינה / חולה את הסיניים מקנח את הפה מכל לפלוף וזוהמא / ומחזיר בניזורת :

(ה) בשעת אכילה / מכין כל מגמותיו לקבל ולטחת וליתן המאכלים ממקום למקום / ולהחזירם פעמיים ושלש כפי טורך הלעיסה : ובמקום שצריכין לסבות שם / מסעדת חוסק שלא יפלו לגה ואחה / ומגירה לשם את הרוק וממיקלן ומוליאה מהן את הטעם : ואחר שנגמרה מלאכתן / נוטלן תחת החיך ומגלגלן ברוק יפה יפה עד שנעשו עגולים כבדור / ומוזיען לבית הבליעה :

(ו) כשהוא מקבלן על גבו / מדקדק לקבלם למקום היותר

מוכשר למלאכתו : הילכך אם הוחלקו חוץ למקומן לצד שמאל ,
הלשון מגביה את עצמו ודוחקן על פיך , ונשמע מתחתיהן
לצד שמאל עד שמגיעין למקום הרווי להן ; וה"ה להיפוך ;
וכן אם נדחקו לצד פנימית עיקר הלשון ביותר , דוחקן כנ"ל ,
ונשמע מתחתיהן לפניהם וכו' : ומיהו אם לא העמיקו לפניהם
הרבה , הוי מנמיך עצמו ומחריך עצמו ומוליכן חוץ לשיניים ,
וחוזר ומגביה עצמו ומקצר ונשמע מתחתיהן לצד פנים ,
עד שמוליכן למקום הרווי ; וחוזר ומנמיך עצמו ומכניסן
לתוך הפה :

(ז) ולעולם כשהוא מקבלן , הוא נוהר מאד מלקבלן שמוך
לרחבו או לעפיפו מצד ימין או שמאל . אלא נועלן
מרחבו ולפניהם או מעפיפו ולהלן לצד תמציתו : וכל כך
למה ? כדי שלא יפלו מהן פירורין לתוך שולי הפה וילטער
בהן : ובדיעבד אם הירע שנפלו , עורך ומצדד עצמו ומתהפך
כמה גוונין , עד שכמעט תוך כדי דיבור מליחין מעצמן
להעלותם על גבו : ואם הפסה ותניח פירורים תחת
הלשון , תראה שיין לו מנוחה כרגע , וחינו זז משם עד
שמעלה לוחש על גביו :

(ח) כשהוא נוסך פרוסה מן המאכל , מנמיך את רחבו
לשיפולי הנושכים התחתונים , בשופן שתפול עליו
תחתיכה מראש הלשון ולפנים מעט (עסי' ז') : ואז מקצר
עצמו ומצדד רחבו ונותנה ע"ג שיני הלחיים ; והן מחתכין
לשתי חלקים , חלק אחד נדחק לבין מחילת השפתיים ,
והב' חוזר על הלשון : והוא מנמיך עצמו מלוחו לד שכלפי
הכיכין הלועסים עכשיו , ומגביה עצמו מלד ב' : ועי"כ
נוח לו להחזיר את חלקו לבין השיניים שניות , והשפתיים דוחפין
את חלקם מיכאן , והן מחתכין לשתי פעם שנית וכו' : וע"י
העסק והחיכוך ההוא מתעורר הרוק ממעיינו , ונינר על
שיפוע הלשון לצד המאכל הנלעס : ולפי שעיקר הלשון גבוה
משיני ככי (עסי' ד') , נמלא שכשהוא מנמיך לידו האחד
למטה משיניים , הוי נוגע בתמציתן תרכו את המאכלים
ודוחפן לביניהם כנ"ל ; וכשהוא מפריד עצמו ומקפלן מע"ג
השיניים , הוי נתין עליו להלן מעפיפו לצד תמציתו (עסי' ז') :

לפיכך אם נתעלפו הכהנים מלך זה , חוזר ומלבד ראשו לגד ב' , מגביה את הנמוך ומסביל את הגבוה , ודוחק המאכל לבין סיני הלחיים מלד ג' וכו' : עד שכוסמין את המאכל הדק היטב , ומכינין אותו לבית בילוחו : את"כ חוזר וגוטלן על גבו ומלחלחן שלש ידקו בלשון לו בחיך , ומגלגלן כנ"ל (בסי' ג') ; ומתחיל מראש הלשון ומומך אותו בחינכי הסיניים מלמעלה , והולך ומגביהו אחת אחת עד שמדביקו כולו לחיך , ומלעיט הכדורים הנ"ל (בסי' ב') לתוך בית הבליעה :

(ט) אילו הן הקולות דרכי הלשון וחכמת התכילה רמזיה ליה וקיטוף שלו , ואלה כלולים ברעים וחילוקים דקים רבים מאוד ; לפי חילופי המזון , משקה או מאכל קשה רך מדובק ומפורר לחים וגבושים וכו' : ונתחיל בסיפורי עסק הלשון בשעת הדיבור :

(י) אותיות הטילנת , יוצאין מן דביקת ראש הלשון בחינכי הנוסכים העליונים ; וזה סדרן : כשנשאר עיקר הלשון על מקומו (בסי' ד') , ומגביהו כולו ומדביק לדידיו וראשו בחינכיים סביב , ועי"כ סוגר את ההברה מלמעלה ; ואח"כ מעבה ומחדד קלת את ראשו , ומנמיכו ופותח את ההברה לימשך לתוך בנחת . יוצאת ביטוי הדלים : ואם עושה כנ"ל , ומרחיב את ראשו , ופותח ודוחק את ההברה בכח קלת . ויצאה טית : ואם מכין עלמו כנ"ל ואינו חוזר ופותח , אלא ממשיך את ההברה דרך החוטם . יוצא נון : ואם מניח כל הלשון על מקומו (בסי' ד') , ואינו אלא קומך את ראשו נגבד בחינכיים העליונים , ומסנן את ההברה בין לידי הלשון וחינכי הכחין . יוצאה למד :

(יא) אותיות גיבק יוצאין מדביקת מלעיות הלשון בחיך , וזה סדרן : כשנשאר ראש הלשון על מקומו , ומעבה ומגביה מלעיותו ונוגע בו בחיך וחוטם את ההברה מלמעלה ואח"כ פותחה . יוצאת גימל : ואם נוגע בעיקרו בחיך כנ"ל . יוצאה כף רפויה : ואם נוגע בחלק האמוצע שבין גימל וכף רפויה ; הוי לקוף יוצאת : ואם נוגע בעיקרו ובמלעיותיו כאחד , ואח"כ פותח בו במרוצ קטן ומוציא ההברה בין החיך וחלל הלשון . יוצאה יוד :

(יב) זסשרין הן חותיות הסריקה , ויוצאין מתוך חיבוי הסיניים וחלל הלשון : כיצד : חס מגביה רחשו , ומעמיק חריץ בחמלעיתו , ונוגע בשני לחדיו בעליונים חיבוי הכיבין , ווזק לת ההבדה לצאת מתוך חלל הלשון וחיבוי הנוסכים בנחת , יוצאה ויין : וחס דוחפה בכח קלת , יוצאה סמך : וחס מכין עלמו כמו בזיין , חבל נבוה יותר קלת , יוצא שין : וכשטוחרו בכח יותר גדול , עד שמזעזע ומכסכס רחש הלשון , יוצא ריש : והלדיק מחוברת מטית וסמך כחחת :

(יג) חלו הן י"ב חותיות , שהלשון הוגה ומפרש חותן , ע"י י"ב מיני דפיקות חלוקות ומובלעות זו בזו ברוחק חוש השערה : וגדולה מזו , שחפי' בחותה דפיקה עלמה יכול להבדיל , ולחלק חותה לעשרה גבולים ניכרים עליון ומנוררים לנפש השומע : והן עשר תנועות שמנו חכמי הדיקדוק , קמץ פתח לירי וכו' : הן עשרה לכ"ח מהן , וישלו מהה ועשרים ביטוים שונים , שהלשון יודע לחתכם , ולמנות בחושך לכל לחד ולחד מהן חת נעימתו המיוחד לו , בפחות משלשים של רגע כמימרת לחד : וחפי' בשעה שלבו של חדם משוללל בעיורות ופיוורי הנפש ועסקים רבים , הוח עומד ומשרת בדעת ללולה בסדר יפר , בלי פקפוק בלי ספק , ויודע להחיר חת דבריו ברוח הן ושכל טוב , ולמלל ולהלל גדולת יוצר הכל :

זאת להוסיף על דבר החגרות חשר כתב התורני הרבני המשכיל מוהר"ר מענדל נ"י חיס סטנאב לריעין ומיודעין בכמה ענייני החכמה , ובדעת המחבר להוסיף לחור תוך זמן מועט , בכן הננו מבקשים מכל חובבי החכמה ותומכיה להודיע לנו חת מחשבותיהם , חס נכספה נפשם לקחת ספר הזה חשר לח יהיה כי חס במספר עשרה בוינן וכל בוינן על נייר טוב ימכר לערך (מ' ג' גרמען) חו פחות מזה מכל וחדלי לח יותר .

חברת שוחרי הטוב והתושיה .

בשורת ספרים חדשים

נודע ביהודה ספר הנכבד והנחמד **בחינת העולם** וביחזקל גדול שמו • כי הוא ספר נחמד בעיני כל משכילי מדע • להיותו כולל מוסר השכל • וחקירות וחכמות • תורניות • למודיות • מוסכליות • שהיות • והכל במליצה נחה ונעימה • אשר חבדה רוח חכמי דורו וזמנו • החכם השלם המליץ מ' ידעיה הפניני הבדרשי • לך תהה ! על הפרטים אשר רחיתי בזמנינו זה • כי כמעט כל איש יודע לקרות ספר • ימצא בדברי הספר הזה ויטעמו בחיקו • לו יהיה טעמו למה שהוא • די כי דברי הספר הזולת פירוש בלתי מובנים לכל איש • לכן הם סומכים על מסעדת קנה רצון • בינו נא משכילים ! לכן חוו דעתכם כמה וכמה פירושים אשר חדשים מקרוב ינלו • ואם איך המליצה לכם ויש לכם יד ושם בדברי המורה אשר יסודי תדני פו ממליצת הספר הזה עליון מיוסדים • הלא קטעמו משכלי רוח וענבי מרורות אשר חוו שוח ומהתלות כל המפרשים יחדיו • הזחיקו הטעימו עלילות הספר הזה אשר סכלו בידיהם • עשו סביבות עלבים ומזמות בשל • אשר לא עלו על דעת המחבר • זה יפנה מלמרין לדרוש בהניחו מלמרים רחקים ומדרשי רז"ל וילבים בהם דברי המליץ • ואין אומר ואין דבריס בלי נשמע דברי המליצה רק יהגו כיונה • וילפפנו להרחות כחם ועוצם ידם בדרוש • ולדמיון חלוש לפניך היה פסוקים אשר יזדמן לי ממקום שחוכור עוד מפרושיהם כי הינהו לעת כזאת לפני (בחינת עולם חלק ח' פ"ו) אם לעשות מלאכתי שלחתי הנה ואני רפה ידים נגוע השיזל מבה חבטלה מה ייטיב ומה ירע שבתי הבית מעט או הרבה יפרם אם לעשות מלאכתי להוכיח את העולם שלחתי הנה ואיך תעשה לכתוב ספרים להפיצם ביערב ולחלקם בישרא ואני רפה ידים ולא אוכל לכתוב • ואם תעבור אני בעלמי מעיר לעיר להוכיחם ואני נגוע הטיול • ואם אקח ספרים ואני אגיד להם דברי ואם יפקחו • אך אני מכה הבעלה • ואם אין אחת מכל אלה מה ייטיב ? ונו' • יאמר לי איש יודע ומבין הסיה זה כונת

המחבר ? הלא זה הבל והמולים ? ככה תמלא לרוב בפירושו •
ורבים כאלה קפצו על דברי הספר ובלעו עליו שלא כדרכו / והלבישו
ומלאו פני כלו במחמרים זרים לכן במקום החקירות היקרות
למודות ולהיות לא ידעו ולא יבינו בחשכה יתהלכו • כמו בחלק
ח' פ"ב המתחיל היעצה ה' אלהיך דבר • לחשר זה הפרק כולל
כמעט כל החלק השלישי מס' המורה התעלמו עיניהם ולא הבינו
על דבריו • ואחוה לנכי וחשים לב לבי / כי כאב לבי מאד על
זה לחשר העבירו נועם מלילת הספר / עד לחשר לא קוצר ולא
הדר להם / ואמרתי כדי להעיר עיני המשכילים / לחבשר ניעקב /
על דברת הספר הזה ועל מחברו / והוא כי ים מחת ידי ספר
עם שני פרושים נעימים ונחמדים / והדברים עתיקים / מאני
מחברים ישנים גדולי ישראל לחשר שם האחד יכונה בשם
"ן חביב לחשר חברו החכם מ' משה 'ן שם טוב • ושם השני
יכונה פראנסיש לחשר חברו החכם השלם מ' יוסף פרחנסיס
והן לחת שתי הפרושים כבר היו בדפוס / לכן מרוב הימים
לספרו ונעדרו ולא ימלא לחד ושנים במשפחה • ושניהם כאחד
פרושים טובים ומספיקים להבנת המליצה על בוריה / לחשר
ירחה עין הקורא בנשיון לחשר תניב למרחה עיניו לדמיון היוה
מאמרים מהם / ועקה לקרא לחל כל מביני מדע החפצים
בהספר הזה לאמר / עורו ! עורו ! והתעוררו כי קחפצו
לדעת אמרי נועם • חוטו ואל תחמהמהו ! והאספו ואחמו
ידיכם לקחת הספר הזה בעלותו מביח הדפוס בכסף מקנתו •
כי לא חפלתי להרויח בו ולהרבות זהבי וכספי רק לבד קנאת
כבוד המחבר ונועם אמרי הספר הודרון לבני להעיר לבבכם
עליו / ולנעם לכם כי תרחו והשיגו / ותוכלו להבדיל בין
דברים כנים ובין אמרי הבל / ודברים לחשר לא כן • ולחזו
כי יאורו עיניכם מהפרושים החלו בדברי מחשר מכל חשר
לפניהם / ולקיימו יקרון החמת מן הסקר • ולמען יאמנו
דברי תניב לדוגמא היוה מאמרים חשר יומן לפני כי כלם
כאחד טובים ונכונים • לחנם כמות הספר ישתרע על ערך
ע"ו בלגלן / ואולי יותר כי לא תוכל לשער עוד / ובכף מקנת
כל בונין יהיה ה' גרחשן במטות ל"ד • ובאשר תניב ידי
להתוותים למלאות הולאות הדפוס חנוח לני ומלחתי לח דברי
כחשר נדרתי • למען דעת כל עמי הארץ בשרתיה בקהל רב

וכל

וכל איש אשר יחוס ויכנוף על דברת הספר הזה ישתדל כל איש בעירו לתסוף ולקבוץ על יד התקומים , והיה שכרו אחת מעשרה כנהוג , ומשנה שכר משמיס ישיג . והיה מעשה הלדקה שלוס השקט ובטח עד עולם . יוס ג' כ"ט עבת תקמ"ט .

דברי הצעיר יהודא ליב קראקא .

בחינת עולם פרק ג חלק ה

פראנסיש ן חביב

ובחפשי אמתחות שתותי . ר"ל אמתחות לחם שהתבלר במקומו כי כל חלק מהזמן ימנאו בו עסוק הרבה לזן תבלית , לכן דמה חומר חלק אל אמתחת גדולה מלאה מכס , וידוע בזה כי הבלעות המזומות יתקיימו מבכר זולת הזמן מאד , כי הזמן קצר יד לכבד את האדם , גם אם ירצה לעזרו בכל מחשבי כחו , גם הוא קצר יד להושיעו מיד חזק ממנו : ולמשול במלאכיו ולהסירם וגו' , ר"ל לא די שאין בו כח לאכזם אלא להסירם בלבד אין בו כח : לא

וּבַחֲפָשִׁי אֲמַתְּחוֹתַי עִהוֹתַי אִם אֶמְצָא גְבִיעַ הוֹר וְקַנֵי מְנוֹרָה : ב הַאִם יוּכַל זְמַנִי בַּבַּרְנִי גַם פִּי יִהְיֶה בְּעֻזְרִי : ג שַׁבְתִּי וְאֶרְאֶה קָצַר יָד מֵהוֹשִׁיעַ לְמָשׁוֹל בְּמַכְאוֹבֵי לְהָסִירָם מֵעָלַי

ובחפשי אמתחות שתותי . ר"ל אמתחות לחם שהתבלר במקומו כי כל חלק מהזמן ימנאו בו עסוק הרבה לזן תבלית , לכן דמה חומר חלק אל אמתחת גדולה מלאה מכס , וידוע בזה כי הבלעות המזומות יתקיימו מבכר זולת הזמן מאד , כי הזמן קצר יד לכבד את האדם , גם אם ירצה לעזרו בכל מחשבי כחו , גם הוא קצר יד להושיעו מיד חזק ממנו : ולמשול במלאכיו ולהסירם וגו' , ר"ל לא די שאין בו כח לאכזם אלא להסירם בלבד אין בו כח : לא

ובחפשי אמתחות שתותי . ר"ל חלקי הזמן , אם למלא גביע הוד , ר"ל חלק הוד , כי גביע וכוס הם שמות נרדפים , ואם מתחלפים מעט בתמונתם , ומלינו אם כוס הוא נרדף על חלק למר הוד ה' , מנת חלקי וכוסי , ולפי שרצה לומר קנה מנורה למר גביע הוד , והכל הוא משל אם ימלא חלק טוב בעמלו שיעמול נחלה בלי מלריס , וז"ס : ב האם יוכל זמני . גם כי יהיה בעזרי , אף כי לא יכבדני , רק שלא ימשך לי מזה כלל מלר הזמן כאלו כוונתו להיות לי לעזר ולהועיל . והנה בהיותי בזאת המחשבה : ג שבתי במחשבה ותרחהו בפועל כי הזמן קצר יד מהושיע לי למשול במכאובי ערם אולי שלא יבואו עלי , ולהסירם מעלי , אף כי שלא יוכל להסירם מעלי לחרי אולם : ד לא יסור שבט מחדו עליהם ולעצור וגו' , לא יעצור הזמן

ן חביב

סומן כח ׳ ווזא : ה אף כי יבחרני ומני מיקר שכני כן׳ מרוכסי ׳ מרגשי כן׳ ונתנני עליון נגד אחי כן׳ היש לאל ידו להגילני מכמה פגעים טבעיים שהם מוכרחי׳ לבוא על האדם מלד הורות מערכת השמים אשר נלחמו בי • ואפשר שזה אחכם רמז אל מה שבאר הרב המורה בפי״ב מח״ג מהכלל דברין ׳ כי כל רע שיבא לאדם יבוא על ג׳ מיני • האחד מה שיקרה לאדם מלד טבע הויה והפסד ׳ מאשר הוא בעל קומר ׳ כי מפני זה יתרעו על האדם מומים גדולים ובעוד האברים בכל היגירה ׳ כמו מי שנולד מדם הנדות ומשכבת זרע ׳ ג״כ שלא יתום לו יחלה לו יכאוב לו יבוזו לו מיני שונים המקחייבים מטבע הויה והפסד כמ״ש בגלי״נוס בג׳ מספר קועלת האברים ׳ כאר בביאור הרב שם • ואלו הרעות מעטים מאד ׳ כי לא יקרה בשלש מן האלפים אחד שילא משונה בחיגריו בחסרון וביתרון ולא יסודר זה מפאת הטבע כמו שהתבאר בשני מחלק השמע ׳ אבל הוא דבר נמשך למעוט החומר ורבויו • והמין השני רעות שיבואו לבני אדם מלד המלחמות משרבו קלקם לקלקם ונלחמו איש בחיתו ׳ כי רבים חללים הפילה ׳ וזה המין יותר כולל מן הראשון ׳ למה שיהיה שרשו מן הנלחון ונקשת השררה אשר בן יסודי המפקה אחרי דמיונם ׳ והן עוד היום המין הזה מן הרעות הלוך ונדול אשר אין קץ לרעתו חיים בלעו • והמין השלישי רעות שיקרו לאדם מלד רעותיו ופעולותיו בעלמו ׳ וזה מלד רוע הנהגתו במאכל ובמשקה ובמשגל ׳ שלם המה מעיבי לער ומוסיפי מכאוב ׳ כי הם נהוסיפו מהם נורע כחו

ונופו

פראנסיש

ד לא יסור וגו׳ • ר״ל לא יקרה שבא אחיתו לריעך לוחם ולהפסידך : ה כי יבחרני • ר״ל אפילו אם הוא שבאר יוכל האדם לשמור את האדם שכוכתו מהרעות המקריות גם מקבון מהרעות אשר יבואו ברצונו ר״ל מלד הרמיון לבד : גם מרגשת המכבות המשבות לבוא ׳ לבוא בהחיבת בא השלי : היש

מֵעָלַי : ד לֹא יָסוּר שֶׁבֶט פַּחְדּוֹ עֲלֵיהֶם וְלַעֲצוֹר בְּמַחֲרִיבַי לֹא יַעֲצוֹר כֹּחַ : ה כִּי יִבְחַרְנִי מְיֻחָר שָׁכַנְתִּי לְצַפְּנִי בְּסֵכֶה מְרוּפְתֵי מְדוּמוֹת מִקְרִיוֹת מֵחֲנִשֵׁי שׁוֹאוֹת רְצוֹנִיוֹת :

ונתנני

ונופו / וה המין כולל יותר מן השני / אבל לא יכלול כל העולם / וכללל המין השני והשלישי הנה הם תלויים בבחירת האדם לבחול בהם או להבדל מהם • עוד ידוע כי המין הרביעון נתחלק לשני חלקים / הם רעות נמשכות מטבע הויה פרטית נמשכים מהכרת

ז וְנִתָּנֵנִי עֲלִיוֹן נֶגֶד אַחַי נִמְלַט כִּישְׁבָרוֹת הַנִּמְשָׁכוֹת לַבְּחִירָה : ח חַיִּשׁ לָאֵל יָדוֹ לְהַצִּילֵנִי מִכַּפֵּיהָ פְּנָעִים שְׁבָעִים וַהֲמוֹן

החומר החשי כמ"ש ז והם רעות נמשכות לטבע הכויה תוצאות הכוללת / כמו

גשם שוטף ואבני ללגביש ברקים ורעמים וברד כי הם לפעמים ממיתים אנשים ובעח"י • וכנגד החלק הרביעון ממין הרביעון אמר : הזמן קצר יש למשול במכאובי להסירם מעלי / והם המומים המכאובים לאדם מלד חומרו ז וכנגד חלק השני ממנו אמר : לעלור במחריבי / והם הברקים והרעמים והברד המחריבים הנקים המלחים כל טוב והבע"מ / והמין השני נ"כ נחלק לב' חלקים / האחד שאינו ים מלחמה ולא יכולין אליה ולפעמים לא ישמור מחץ יפוץ יומם או מאבני קלע אשר ימיתוהו ז והשני מי שהוא מלומדי מלחמה כל היום חרבו על ירכו / ועכ"ו יגבור לויבו היותר גבור ממנו והכהו נפש • וכנגד החלק הא' אמר ה מרוכסי מהומות מקריות היוכל להצילני מהם ז ואמנם קרא לאלה רעות מקריות / כי המקרה מעט מאד ולא יתמיד / וכבר בארנו כי לותו מין מהרעות אינן מתמיד ולא כולל עם היותו יותר כולל מן הרביעון • וכנגד החלק הב' אמר מרבים שוחות רלוניות / כי בהיותו מלומד מלחמה וחרבו על ירכו הנה הם לויבו עליו יתגבר ורלחו נפש לזה קרת רלוניות • וכנגד המין הב' אמר : ונתנני עליון נגד אחי נמלט מהנכות המכוכות הנמשכות לבחירה / ר"ל כי האדם יכוין לבחון הרעות הנמשכות מרבוי המאכל והמשתה והמשגל / ויעזוב רבויס ולא יקח מהם כי ההכרחי לקיום גופו • ואמר בדרך כלל : ח גם כי יצילנו ואבי מהני המינים והם השני והשלישי / הנה אפשר שיצילני מן המין הרביעון אשר הוא נחלק לב' חלקים / החלק הא' כנגעים טבעיים מלד טבע ההויה הפרטית / וזהו אמרו הים לאל

ידו להגילני חכמה פנעים טנעים מוכרחים / ועל החלק הנ' והם המקרים הנמצאים מן ההויה הכוללת תמר / והמון הוגלות קלאות משמים ילחמו בי • סיס עיניך על ואת החלוקה זה הלשון תמצא דבר נחמד / והנה הוא מתחיל לבאר מן הרעות הנמצאות תמר

ט"ק לו להמלט מהם מגד היוקו נעח"י והוא מה שיתחייב מהברחו'

הוֹצָאוֹת תֵּלְאוֹת בִּשָּׁמַיִם יִלָּחֲמוּ בִי : ט כִּי אֲרָאֶה בַּהוֹרִים יָקָרִים מִסְתַּדְּרִים סָבִיבוֹתַי כדור

הסמיימות / הם נעתי הלידה הם לאחר שינת לאויר העולם / ומתחיל מתחלת החקירה / ואמר : ט כי תשת עיני ואראה כדורים יקרים סביבותי • למנם היות השמים כדורים יתבאר מענין התנועה כי לפי שבדר הטבע הוא התחלת התנועה כנ' כמו שהתבאר בתחלת מאמר פ"ב מס' השמע / הנה בהכרח נאמר שהתנועה נמשכת לעשם התנועה הולכת ממנו מהלך סגולה / ויתחייב מזה שיהיו מספר הדברים הנעתקים במקום כמספר התנועות המקומיות / והוא מבואר שהתנועות שמקומות שלשה / הן האמצע / ל האמצע / ענין האמצע / ויהיו הנשמים המתנועעים ל האמצע / המים והעפר / והמתנועעים מן האמצע הם והאויר / ויתחייב שיהיה שם ענול אשר יתנועע סביב האמצע / היא תנועה סבובית / כמו שהתבאר בם' השמים והעולם ברחשון ממנו / וכבר התבאר זה ג"כ במופתים הכרחיים בם' אברה"נ וס' שמגתה"טי / ואין להניח בכאן מופתיהם : והיותם יקרים מבואר לחוש / כי חומרם זך ונקי ומאירים כספירים / ונפרט היותם קיימים בחיי / גם מן התנועה יש להם היוקר שלימות שבתנועות / כמו שבאר תריסט"ו בשני מהשמים והעולם • ומאמר היותם מסודרים לפ ישתנו בזמן מן הזמנים מן הסדר אשר הם עליו • המסודרות לפ ישתנו בזמן מן הזמנים מן הסדר אשר הם עליו • כדור יקנבני בנפה • ר"ל ישלשלני כאשר ישלשלו הכדור המשחקים בו : ו והמה גפלאו ממני / ר"ל עם היותי היוקר נכבד שבברואי עולם השפל הנה השמים נפלאים ונכבדים יוקר ממני • וזה כי לדעת מעשיהם הנפלאים תאבל כל חכמה החמוזית להיוקה בלתי מסקפק וזהו אמרו בפלאי מעשיהם וגבורתם ר"ל מהירות וחוזק תנועתם כמעט שזה נמנע מאתנו כי גם אם נרצה לעמוד

פראנסיש ן חבוב

שנתמיים השמיימים למה שכם יושבים לשמוח בתלכות וכת"ם לח"כ : מה יפתרה כו' כ"ז מנוחר ע"ר אמרו היוכל זאתי כו' ירצה כי כבר ימצאו שנתמיים השמיימים פתחים ושוחות עמוקו' יכול בה : בא אלו הגופים הנוראים כו' ירצה כי בעצם ורחשונה בריאת השמים היתה לתכלית עבודת יוצרים מוכנים בלים ונפסדים כי אם זה היה לאחד מן התכלית היה זה הבנין / ולכן אמר כי תכלית הגמור להיותם עבדים : להתענג מזיו כבודו • ירצה כי תכלית בריאתם הוא להגיע אחתו ית' בכי מה שיפסר לנפש ולפי שאמר שהם מחמידים בתענוג בזיוך עבודת אמר

כא אֵלּוּ הַגּוּפִים הַנּוֹרָאִים שֶׁמֵּם בּוֹרְאָם עֲבָדִים מְרֻמְּדִים לְהִתְעַנֵּג מִזִּיו כְּבוֹדוֹ (ס"א הִתְעַנּוּג בְּכִפּוּר) מִבְּלִי שֶׁפֶה מְבַלֵּי הֵיוֹת לְאוֹר וְעָמֵל מַצָּב מַיַּעֲמָדָם בַּמַּעֲרָכָה : שם

ו"ם מעוך בגלוב • וכל זה רמז על האדם כי אין לו מפלט ממה שנגזר עליו בעת הריון ולידה מלד היותו בע"ח • אבל מלד נפשו יחום מפלט לו ולא יפול מסערות רחשו אלהי כמו שנבחר במה שינח / (אף כה אלגי מאמר אחד להחנת הקלור) : כא אלו הגופים הנוראים • הנה קראם נוראים לסבת שכבר נזכר למעלה ממעלותם ויתרונם • ואמרו שמם נוראם עבדים / הורה על היותם מחודשים / ושאמנם נברחו עם כונת מכון ונכונת משים לעבוד עבודת הקודש • ואמר מתמידים רמז אל תנועתם המתמדת המדוקת בתולת הפסק כמו שהתבחר בשמיני עם / השמע • ואמר להתענג בספור כבודו • ר"ל כי מלד תנועותיהם נשיג מליחות השכלים הנבדלים המניעים אותם / כמו שכבר בחרנו למה שכבר התבחר בשמיני מספר השמע / כי כל מתנועע יש לו מניע / ומלד מניעתם נשיג מליחות הכורח / כי התבחר ג"כ בגופים / כי עלות ועלולים לחין תכלית למספרם שקר ויחוד שניע הענין אל עלה בלתי

עלולה

אבל קנון כנפים לח יוכל לנרות ואמר שקוע בכלח • ר"ל כי לח אם לח יהיה לו כנפים לימבר שיגום בדבלין אבל אם הוח שקוע בכלח במאסר תנה יבבח / ואמר מעוך בגלוב כי כבר חיפס / אם המאסר רחב שיוכל להמלט תנה ואנה וימלט מהלח המקרים אבל אם המאסר בחליח הדוחק בגלוב העופות אין לו מנוס בשום לד

ן חביב

בשני מס' השמים והעולם שהארץ היא בחלצע העולם לפי שכל חלקיה יתנוטעו מכל נקדת קרוב הגלגל אל הארץ על זויות שוות ומכל גדה ומחשר היה זה כן הכה כלם יתחברו אל נקודה אחת היא מרכז העולם, ועולם שהיוצה בחלצע חשב בן דקלי"ם

שהוא לחוזק הנועו' וְעִפּוּשֵׁיהֶם : וגו' יט מַה יְצַטֵּעַר (יג) החויר בתנוטות יְשֻׁתָּדַר) צְעִיר זְבוּבִים קְצוּץ פְּנָפִים הגרם השמיימי, שָׁקוּעַ בְּכֹלֶא מָעוּךְ בְּלֵב וְכָל צָבָא השמל הוא שָׁמַיִם עוֹמְדִים עָלָיו מִימִינוֹ וּמִשְּׂמֹאלוֹ : תמלא כיור מים ויהיה הוא מעט אלו.

עפר ותניעהו בחוזק עצום הנה העפר יהיה בחלצע לחוזק התנועה וזה הדעת נראה מספיק לפי כבר שהר חוקו ן רס"ד בשני מס' השמים והעולם וכן שהר דעת הפלוטון האומר כי להרמוזה של המקיף עמדה בחלצע . והדעת החמתי הוא דעת הריסט"ו האומר כי הליכתה של החלצע והיוצה נחה שם ין דבר זולת צורתה הטבעית וזה הכבד נמה שהוא כבד הוא מתנועע של החלצע כאשר היה חוץ ממנו ויוצא כאשר הגיעהו וזהו בטבע שלל"כ היתה תנועתה ללא הפלית ולא היה לה שלימות . וזהו הטעם בעיני הוא לשהר היסודות וע"כ אמר החכם ארץ נתנה כחלצועתם וכן הוא דעת ר"ל בפ"ה דיומת נפרק הוליאו לו (דף נד) הניח ר"ל לומר כל העולם בחלצועתו וגרש שנאמר נלקח עפר לעולק ר"ל שהלל שם בטבע יסוד העפר שיהיה הוא העולק ר"ל המרכז וזה מלד הטבע ולא זולת . ואמרו מערה שכלה , בערך הבטחינו של מה שלמעלה ממנו יראה לנו שהיא שכלה חמש בערך ל עלמה היא חמלעית : אליה יספכו וגו . כי החומר הרחטון קבל תרבע לורות מלד תנועות גרם השמיימי כו' (המחבר האריך עוד ולקולר החלצע מהשהרע לקלר זוה ולחלב חיוה פסוקים מהחלין עד מה יצטער) : יט מה יצטער לעיר זבובים בהקש שיהם , וקרא עלמו קטון כנפים כי הזבוב בעל הכנפים כבר יברח מהמוזיק לו

אבל

כא אֵלּוּ הַגּוֹפִים הַנּוֹרָאִים שֶׁמֵּם בּוֹרְאָם עֲבָדִים מְרֻמָּדִים לְהִתְעַנֵּג מִזִּיו כְּבוֹדוֹ (ס"א הִתְעַנּוּג בְּכָפּוּד) מִבְּלִי שֶׁפָּה מִבְּלִי הָיוֹת לְאוֹת וְעָמֵל מַצָּב בְּמַעֲמָדָם׃ שם

גנלמייש הסמיימים למה שכפ יומנים רחמונה המלכות וכח"ם לח"כ : מה יפחרך כוי כ"ז מכוחר ע"ד לחמרו היוכל זחני כוי ירלה כי כבר יחלאו גנרחייש הסמיימים פחחים ושוחות עמוקו' יכול כה : בא אלו הגופים הנוראים כוי, ירלה כי נעלה ורחמונה כריחת הסמיס חיננה לחכלית עבודת יעודים מוכדים כלים וגפכדים כי לח זה היה לחד מן החכלית היה זה הסבית / ולכן לחמר כי חכלית הנמול להיותם עבדים : להתענג מזיו כבודו • ירלה כי חכלית כריחתם הוח להסיג מחנו יח' כפי מה פ"פשר להם ולפי חמנר שהם מחמידים בהתענוג בזאת עבודה לחמר

ון"ם מעוך נכלוב • וכל זה רמז על האדם כי אין לו מפלט ממה שנגזר עליו בעת הריון ולידה מלד היותו בע"ח • לבל מלד נפשו יהום מפלט לו ולא יפול מטערות רחמו חרלה כמו שנאמר במה שינח / (לח פה לחלנ מחמר לחחנת הקלור) : כא אלו הגופים המורחים • הנה קרחם נורחים לסבת שכבר נזכר למעלה ממעלותם ויתרונם • ולחמרו שמם בורחם עבדים / הורה על היותם מחודשים / ושחמנם נברחו עם כונת מכון ונסומת משים לעבוד עבודת הקודש • ולחמר מחמידים רמז לל חנועתם המתמדת המדוברת בוולת הפסק כמו שהחנחר בשמיני מס' הסמע • ולחמר להתענג בספור כבודו • ר"ל כי מלד חנועותיהם נשג מליחות השכלים הנבדלים המניעים לוחם / כמו שכבר בחרנו למה שכבר התבחר בשמיני מספר הסמע / כי כל מחנועע יש לו מניע / ומלד מניעתם נשג מליחות הבורח / כי התבחר ג"כ בשופט / כי עלות ועלולים לחין חכלית למספרם שקר ויחוב שיניע הענין חל עלה בלתי

ן הביב

עלולה, מצורף לזה מה שירצה מהיות תנועותיהם בתכלית הסדר כי זה ממה שיצרנו להודות לאל ברוך על זאת התכונה הנפלאה:

מבלי ספק. לפי שכבר היו חוקרים היו מן הקדמונים היו לאלו הנופים קולות עלומים מאד, עד שקלקלו חשבו כי קולות הגלגלים בשנונים ערבים מאד, לך לגודל רחקם חשר בינם לבינינו. וכבר נעל זאת הסברת בשני משמים ועולם. וזה לאמר החכם מבלי ספק, וכן דוד הוא לומר הין לומר הין דברים בלי נשמע קולם. ואמנם אמר זה ע"ד המליצה לפי שהתחיל באמרו להתענג בספור כבודו, והספור לא יושלם כי אם בדבור הנקרא שפה כמ"ש בחבור הדקדוק שער הרחצון ממנו, וכן לאמר דוד הין לומר והין דברים הנה הכריע כדברי הרשב"ו וכן הוא דעת הרב פ"ח מח"ב. מבלי היות לאות ועמל. ר"ל כי לאחד מהכסיסי המלוכה היא הנבורה לסבול טרות המלך בכל עת ובכל רגע כאשר דבר מלך ושלטון ולזה אנו נבוכדנצר בכלל הכסיסים ואשר כח בהם לעמוד בהיכל המלך, לזאת אמר המלין כי הגרמים הסמיימים מתנועעים תמיד מבלי שיהיה להם לאות ועמל לעמוד במערכותם וזה מבואר מלד היותם בלתי נפרדים (המחבר הקדיש עוד ואחי קלרקי): כב שם יתנו לדקות. ר"ל הם הוגים וקורחים לדקות ה', ר"ל שמתנועעים בתנאי לדקת ה', ומשפטיו עם הנברחים והם לא נתנו לנוקות. כי לא תצא עליהם נרה ונוקה כמו שכבר בחרנו, וזהו אמרו עוד המה יעבדו שדי ולא ידעו שדון. ר"ל היום עתידים ליתן דין וחשבון במעשיהם למה שהיום בעל בחירה ורצון, ועוד כי היום יונקים מצווי הבורא יתי: כג ואף נס זאת. ר"ל

לח

פראנסיש

אמר ולא נחשוב היות לאות ועמל בהם ואם תנועתם בלתי נכ"ח וזה בהם בעדרים הסבות שמתייחסים עמל לאות וניגיעה כמנוע בשמע וכלי מכ' המתים והעולם: כג ביכולת הטביעים, ילמד כי מלבד זאת המלאכה הנכבדת לאל בעבורה נברלו בעלי ובלבושה כפי מה שקדם והוא ניכר מתוך הכבוד הנפלא ממנו יתי נכרלו נ"ל

מצבים

ע"כ לתקלית לחר והוח בחדוח ההויח
חלו הגמלחים השפלים ולפי שזחת
המלחכה שפל מלוד בערך עליהם הנה
הוח יח' לשנות יכולתו הגדול הטביעם
בהם כחלו הם בלתי חשלים בזה .
ום"ם זחת נם זחת יראה לעפ"י שיש
להם מעלה רחה מזחת
עכ"ז ראה השם והטביעו
ביכלתו / בנזלקם
היקרה ר"ל כי הם
נוזרים בחבל נזרות
לנות ועל פיהם יהי'
כל ריב ומצ / ונם
מניחות ההויה : ולפי
זה הפי' לחמרו יחנם
בחלוף מנהם / הוח
פי' זחת העבודה לחר בשבילה הטביעם
בורחם בזה הטבע לחר בו / נם לישבר
פיהודם זה על הופן לחר וזה כי לח
על כי שהטביעם הח"ל ביכלתו בנזלקם
יקרה ר"ל שיהינו קמיד ממנו יח' מה
שחיכבר להשיג להם עכ"ז נחנם בחלוף
מנהם :

מַצְבִּים וְיוֹדְעֵי חֲלָכִים הַפְּקֻיִּים : כד מְחַיְּבֵי פְּעָלִים בְּשִׁפְלִים בְּהַנְעֲנַת נְגִיפִים שׁוֹבְתִים מֵחָיִם : ונתינת

לין להם תנועה מקומית זולת חלוף המלחים כמו שנחרנו / וכן המלחים הכניים כי יש מהם מקנועת' ממזרח למערב ומהם ממערב למזרח וזה נתנועתיהם המיוחדת להם בטבעם זולת תנועה ההכרחית לחר להם מלד הנלנל היומי והוח ממזרח למערב

כ"ד שעות הנה מלד התחלפות חלו התנועות : כד אשר הם מחייבי פעלים בשפלים / ר"ל בהטביעם יסודות בהם חשר קרוב נכחן גופים שונחים מחים / הנה קרוב גופים לפי שנכל לחד מהם מורכב מן ההיולי והלורה בנשמיות שהם המרחקים הנלחי מונבלים לפי דעת ן' רש"ד / ומן הלורה הטבעיות המיוחדת לנחד לחד מהם מלד מה שהוח יסוד ההוח ולכן ילדק עליהם שם הנשמיים / וקרוב שונחים מחים / לפי שכל לחד מהם יש לו מנוחה במקומו הטבעי / ולח יוכרח לנחת מהם הנה התנועה לשוב למקומו נסור המכריח וזה בהתחלה טבעית חשר בו / למנם קרוב מחים כי הם במדרנת הדוממים ין בהם למיחה וחסרון :

ודע כי שם היות שהתנועות השמיימות בכלל הם שבות להתערבות היסודות קלהם בקלהם חשר מזה תתחדשנה ההויות כמ"ש וכלכל הנלנל מתפשטות בכל הנמלחות / עכ"ז נבר זכרון כל הפלסופים שים לכל כוכב מיוחד כח מיוחד במין מיוחד כי

הם

הם לומרו כדור הירח מיוחד על המים , וכדור השמש ליסוד אש וכדור הכוכבים על האויר וכדור הכוכבים הקיימים על הארץ . וכן בתר המורה בח"ב פ"ו , וזהו לומרו כאן בהנעת גופים . ר"ל מלבד הכחות הגלגליות הנה יש כוכב מיוחד לכל יסוד מיוחד

כה וְנִתְּינַת הַכֹּחוֹת לְקַבֵּל הַצּוּרוֹת לְהָשִׁיב מִתְלַבֵּשׁ הַמִּתְחַיֵּשׁ מַמַּעֲרוּמָיו :

כו : כה ונתינת הכחות לקבל הצורות . ר"ל כי מלד התנועה השמיימית יוכנו החומרים לקבל הצורות , וזה יסוד מתלבש המתחייש מערומתו . ר"ל החומר הראשון הוא מתחייש מהיותו ערום מכלי צורה ולא יעמוד רגע בלתה , ולהיותו חסר בעלמו הוא משתוקק אל השלימות עד שאם היותו עם צורה אחת מתוקף להפשיטה וללבוש אחרת כמו שהתבאר מראשון גם' השמע , עד שהרב אמר במורה חלק ג' פ"ח וו"ל מה נפלא מאמר שלמה המלך ע"ה בחכמתו בדמותו החומר לאשת חיל וזה (ומיין בהמלין פרק ג' מח"ד בשמרו היית בעיני כאשה זרה וכו') כי לא ימלא חומר מבלתי צורה בלל , ג"כ היא אשת חיל לעולם לא תמלט מחיל ולא תמלא פנויה ועם היותה ג"ע הוא מבקשת חיל אחר לעולם ולכן קרא זה החכם הפילוסוף מתחייש ממערומיו , כלומר החומר מתחייש מהיותו מופשט מצורה , וזה ע"ד משל כי אין החומר בעל בושה :

ודע כי המחבר הזה רמז פה ג' דרוש פלוסופי נפלא מאד , כבר נעלה מחלוקת גדולות בין הפלוסופים , והוא מי הוא שנותן הצורות בחומרים , כי הנה דעת אן סינה לפי מה שהוסיף משמו הוא שכל הצורות מושפעות ממי שהוא נותן הצורות והוא שכל הפועל כי הוא הנותן הצורות בחומרים כפי ההכנה אשר יוכנו כל אחד ואחד מהם מלד התנועה השמיימית וזה הדעת שוה בכל הצורות עלמיות ומקריות וכן נראה שהוא דעת הרב המורה ח"ב פ"ד כי נותן הצורה צורה ונותן השכל שכל וכפ"ג ח"ב אמר כי הצורות כלם משכל הפועל והוא המלאך שרו של עולם וכן יונן מדבריו בפי"ב כי הוא אומר בפ' ע"ב מחלוק הראשון וו"ל כל נפש שתמלא לבעל נפש בעולם התחלקה נפש

הגלגל

ן חביב

הגלגל , ודע כי הכחות המניעות מן הגלגלים נזה העולם לפי מה שהתבאר תרבע כחות כו' כמו שכתב לפנים עד סנוד הארץ . ק"כ נראה מדבריו שהפילו נפש הלנושית התחלקה נפש הגלגל כמו שמבואר מדבריו נשני המקומות . ורחוי שתדע עוד ותתעורר מתד לזולת הפתירה . ולמפ דעת ן רמ"ד ירחה כל הלורות העבעיות והמקריות הנה הן מולתת מכח החומר כי כל פועל הפועל הוא היותו מכין החומר והלורה קנת מכח החומר , כי הפועל הראי מכין לת וולת זה כי הלורה והמקרה לינם מפעולת הפועל הלורה הלנושית לנדה משפע שכל הפועל כי נותן השכל רחוי שיהיה שכל , וכן יוכיח מדברי תרשט"ו נשני מהויה והפסד ובי"ו מבע"ח . ולזה הטעם נעה החכם ר' אברהם בינגש"ל הפילוסוף הגדול ואמר כי זה דעת התורה היות הלורות הכלתי הנושיות מולתת מכח החומר כמ"ש הכתוב תוליח הארץ נפש חיה תדשא הארץ , אבל הלורה הלנושית נאמר נעשה לדם בלשוננו כי שכל הנבדל יתלבש בהכנה ויצא אל החומר . ואין פה מקום להאריך בחקירה הזאת , אבל כתבתיו למה שנראה המלין מסכים לדעת ן סינא בהאמרו שהגלגלים נותנים ההכנה לקבל הלורות נראה ק"כ שנותן הלורות הוא דבר זולת הגלגלים , ואי אפשר שנאמר שהוא רמה נזה על לורה הלנושית לפי שהוא סמוך אל מאמר להשיב מקלנס כו' והוא הפילו כמו שבארנו זולת למצעות אחרות ודי נזה .

מכתם

מצבת פול הקברן

תשעים שנה חיה פול
ורבים קבר כעשיר כעני
כעת יאמר משל הקדמוני
כורה שחת בה יפול

משלי מוסר

שומר פיו ולשונו
שומר מצרת נפשו

א

רֵיעִי ! מִי זֹאת הַנִּשְׁקֶפֶת
אִשָּׁה בָּלָה וְסָרַת טַעַם
מוּכָה בִּשְׁחִין וּבַיַּלֶּפֶת
לֹא רָאִיתִי לָרוֹעַ כָּזֹאת הַפַּעַם

ב

יְדִידִי ! — הֲלֹא אֲחוֹתִי הִיא !

א

בִּי רֵיעִי ! לֹא עָלֶיהָ שְׁאֵלָתִי
הֲלֹא מֵאָז אֵלֶיהָ תְּשׁוּקָתִי ,
אַךְ דְּרַשְׁתִּיךְ עַל רֵעוּתָהּ
אֱמוֹר נָא ! הֲיְדַעְתָּ אוֹתָהּ ?

ב

יְדִידִי ! הֲלֹא אִשְׁתִּי הִיא ! —

החץ

בגובה וגאון אמר החץ ,
בקהל עופות אל בני שחין :
קומו קבלוני בחבורתכם ,
כי לא נופל אנוכי מכם .
הן כבני רשף אגביהי עוף ,
וכנשר מול פני שמש אעוף .

גש הלאה ! ענו העופות ,
מה לך בין צפרים עפות ?
האם בבוחך והילך תגבר ,
לולי על יתר כוננך גבר ?
רק בעזרתו תרכב שחקים ,
החיש תמהר בלהב ברקים :
סר כוחו ולארץ תטה ,
וגלמך הוא ישפילך מטה .

* * *

זה ענין רע גם בבני אדם ,
מדי עלותם ירבו רוב שאון .
אכן ערת יפלו ממעמדם ,
יעידו כי לפני שבר גאון .

י - ל .

הכלב והירח

כלב אחד שמר בית ארונו ,
וראה הירח ברקיע השמים ,
הֵרים קולו , החריץ לשונו ,
מול הירח עדי שמים .

ויפן אחד הכוכבים אל הירח
ויאמר : שקע אורך אל תגיה
עוד לשוכני ארץ . אך לנו תהי זורח !
אך מול צבא מרום נגהך תנביה !

פרי ! ענה הירח
לא לכלב אנכי זורח
לא לקולו אנכי בורח

לו חק הטבע להחריץ לשון
לי חק הבורא להאיר באישון .

* * *

נְחֵר גרונך בער ! אל תרף ,
כחכם , כנבון , חרוף חרף
הוא בתבל כשמש זורח
אתה בתבל ככלב צורח .